

آداب پرسش کلاسی

نکاتی در مورد پرسش های کلاسی از دانش آموزان،

لطفاً نگویید: هیچ کس حق پرسش حین تدریس را ندارد!

دفاثر کمتر از ۱۰۰ برگ، صفر خواهند گرفت!!

۱۰ اصل برای معلمان در کلاس

۱- احاطه کامل معلم به موضوع درس خود – مهم ترین عامل موفقیت معلم این که به تمامی جوانب موضوع مورد تدریس خود بطور کامل مسلط و در درس خود صاحب نظر باشد. در صورتی که معلم این شرط اساسی را دارا باشد میتواند امیدوار بود که تمامی نقائص دیگر را برطرف نماید و یک معلم نمونه گردد. اما در صورت فقدان یا نقصان این شرط اساسی به هیچ وجه نمی توان کار تعلیم را به سطح مطلوبی رسانید. لازم به تذکر است که مطالعه کتابها و مجلات و مطالب مختلف مربوط به درس و کمک گرفتن از معلمین با تجربه ای که همان درس را قبلاً تدریس کرده اند می تواند در این زمینه بسیار موثر باشد.

۲- طرح درس – یک طرح درس خوب و کامل میتواند موجب تفهیم کامل اساسی مطالب هر موضوع درسی باشد. نکاتی که بایستی در طرح درس مورد توجه قرار گیرند عبارتند از: بیان ساده و روان و قابل فهم بودن برای همه دانش آموزان اجرای خوب معلم (از نظر تن صدا و شوخیهای میان درس) روشن بودن مطالب مهمتر معین بودن مطالبی که باید حفظ شوند استفاده از مثالهای ساده و دارای وجه شبه قوی با موضوع درس. طرح درس باید طوری طراحی و اجراء شود که کلیه شاگردان مطالب اساسی را فرا گیرند و بتوانند آنها را بازگو کنند.

۳- ایجاد تمرکز حواس در کلاس چنانچه دانش آموزان در سر کلاس تمرکز حواس نداشته باشند نتیجه مورد نظر از درس گرفته نخواهد شد و مطالب بطور گسیخته در ذهن آنان جای می گیرد. راههای ایجاد تمرکز حواس بطور خلاصه عبارتند از:

• جلوگیری از شلوغی کلاس و به هم ریختگی کیف ها و کتابها

• راه رفتن معلم در کلاس و گاهی وقت نشستن بین بچه ها

• پرسیدن سئوالات کوتاه از شاگردان در وسط درس

• ترغیب دانش آموزان به یادداشت برداشتن

• تقسیم کردن نگاه بین کلیه دانش آموزان

• ناتمام گذاشتن افعال بعضی از جملات و تکمیل آنها توسط دانش آموزان.

۴- اقتناع همه جانبه دانش آموزان __ شاگردان باید عملاً بفهمند که در روش علمی اثبات هر موضوع احتیاج به دلیل و رد آن محتاج مثال نقض می باشد و معلم را اسوه کامل در برخورد منطقی با نظرات و پرسشهای علمی مختلف بیابند. علاوه بر آن معلم باید بتواند به پرسشهای دانش آموزان پاسخهای قانع کننده بدهد.

مثال: برای آنکه حکم به راستی یا نادرستی گزاره ((تمام اعداد اول فردند)) کنیم با یک مثال نقض نادرستی آن اشکار می شود و مثال نقض منحصر به فرد در این مورد آنست که عدد ۲ عدد اول است ولی فرد نیست و برای اثبات درستی یک حکم باید اثبات کرد که آن حکم همواره در کلیه موارد صادق است مثلاً: (در تمام مثلثهای قائم الزامیه مجموع مربعات اضلاع برابر مربع وتر میباشد و این مطلب در مورد تمام مثلثهایی که یک زاویه قائمه دارند با حجت و استدلال قابل اثبات است. در مجموع نتیجه آنکه اگر حکمی در مواردی چند صادق بود نمی توان نتیجه به درستی آن در تمام موارد گرفت. لذا اگر چه برای رد مطلبی تنها یک مثال نقض کافی است ولی برای اثبات درستی مطلب آوردن هزاران مثال نیز کافی نیست و اثبات درستی محتاج برهان منطقی می باشد.

۵- ایجاد تحرك و شور و اشتیاق بین دانش آموزان و جلب علاقه شدید آنها به درس __ www.zibaweb.com

این کار ابتدا با یک طرح درس عالی و اجرای موفق آن شروع میشود و انگاه با مطرح نمودن کاربردهای درس عجایب مربوط به درس (بعضی از درسها دارای مطالب قابل توجه و عجیبی هستند که بیان آنها میتواند موجب برانگیخته شدن حس کنجکاوی و شگفت زدگی و جلب علاقه دانش آموزان به درس بشود) مطرح نمودن پرسشهای قابل توجه و در آخر با دادن تحقیقات در موضوعات مختلف و ارائه کنفرانسها و مقالاتی توسط دانش آموزان

ادامه می‌یابد. (البته باید توجه داشت که در کلاس وقت زیادی به کنفرانس و سؤال و جواب و غیره نگذرد باید از اتلاف وقت به هر صورتی جدا جلوگیری نمود ضمناً تکثیر بعضی از مقالات خوب برای تمامی دانش آموزان (با درج نام تهیه کننده آن) کار بسیار مفیدی است.

۶. وادار کردن دانش آموزان به تفکر ___ گاهی اوقات پاسخ ندادن به بعضی از سؤالات و بیان پاسخ به نحوی بسیار دقیق می‌تواند موجب افزایش دقت دانش آموزان و ترغیب آنان به تفکر و مذاقه بیشتر در درس گردد و بدین ترتیب قوه ابتکار را در آنان تقویت نماید.

۷. کنترل تکالیف ___ در اثر کنترل دقیق تکالیف معلم از میزان علاقه مندی به درس دقت و سلیقه در انجام کارها و حتی روحیات دانش آموز شناخت بسیار خوبی پیدا میکند. علاوه بر آن کنترل تکالیف موجب قوام یافتن کار تدریس و فهمیدن این مطلب می‌شود که آیا مطالب درس برای دانش آموزان خوب جا افتاده است یا نه. همچنین موجب میشد دانش آموزان تکالیف را با دقت بیشتری انجام دهند. کلاً کنترل تکالیف به سه طریق انجام می‌گیرد:

...الف) کنترل اینکه همه دانش آموزان در کلاس دفترشان را آورده باشند ___ این کار در تمامی جلسات درس باید انجام شود و البته چون در حین قدم زدن معلم در کلاس و انجام شدن کارهای عادی کلاس (مانند دادن درس و یا حل تمرین و یا پرسش از دانش آموزان) انجام میشود لذا وقت خاصی صرف آن نمی‌شود.

...ب) کنترل دقیق تکالیف جلسه گذشته ___ این کار هر چند جلسه یک بار و بیشتر در مواقعی که تکالیف مهمتری به شاگردان می‌دهیم انجام می‌پذیرد. در این روش معلم تکالیف جلسه گذشته تمامی دانش آموزان را در سر کلاس ملاحظه میکند. البته معلم معمولاً فقط یکی از سؤالات و یا تمرین‌ها را که از بقیه مهمتر است بعنوان شاخص در نظر می‌گیرد و جواب آنرا کنترل می‌نماید. انگاه بدون اینکه شاگردان بدانند که او فقط همان یک سؤال را خوانده است نظر خود را راجع به کل تکالیف بیان میکند. یک نکته مهم و در ظاهر بی‌اهمیت در هنگام دیدن تکالیف به این روش جلوگیری از شلوغ شدن کلاس است. راه علاج این موضوع این است که ابتدا برای این زمان بیکاری شاگردان کاری را در نظر بگیریم مثلاً چند تمرین متناسب با زمان دیدن تکالیف روی تخته بنویسیم و شاگردان شروع به حل آن بنمایند یا چند صفحه از متن درس را مشخص کنیم که آنرا بخوانند و همیشه این احتمال وجود داشته باشد که بعد از دیدن تکالیف از آن چند صفحه پرسش کلاسی به عمل آید. یا کارهای دیگری که هر معلم ممکن است در نظر بگیرد.

...ج) کنترل کلی دفتر هر یک از دانش آموزان از نظر نظم زیبایی و صحیح بودن پاسخها ---- هر چند وقت یکبار باید دفتر های عده ای از شاگردان را جمع اوری کرد و در خارج از کلاس آنها را ملاحظه نمود. هدف اصلی در این نوع کنترل این است که معلم ببیند آیا پاسخهای پرسشها و تمرینات مهم که در کلاس قبلاً تصحیح شده اند در دفترهای شاگردان نیز تصحیح و تکمیل شده اند یا نه و این کار بسیار مهم است چرا که دانش آموزان برای درس خواندن احتیاج به یک منبع مطالعه کامل و صحیح دارند و این منبع چیزی جز دفتر آنها نیست. معلم باید در ابتدای سال بر روی این مطلب بسیار مهم یعنی تصحیح و تکمیل دفتر در کلاس بسیار تأکید کند. پس از کنترل دفتر بی‌مناسبت نیست که با نوشتن یکی دو جمله در دفتر هر دانش آموز وضعیت کلی دفتر را برای او تشریح کنیم. این جملات بدیل این که به طور کتبی در دفتر نوشته می‌شوند لازمست که هرگز توهین آمیز و... نباشند و چنانچه تذکر شدید اللحنی لازمست میتوان به صورت شفاهی دانش آموز را خواست و با او صحبت نمود.

پس از کنترل دفاتر (به هر کدام از طریق که ذکر شد) باید بع نوعی ارزشیابی همراه با تشویق و یا مواخذه انجام شود تا کنترل ((نمود)) پیدا کند. البته روشهای هر معلمی در این موارد اختصاص به خودش دارد اما یکبار تجربه شده در مورد دانش آموزانی که دفتر همراه ندارند یا تکالیف خود را ننوشته اند و یا به هر نحوه دیگری در کارشان نقضی مشاهده میشود شیوه سؤالات جبرانی است بدین ترتیب که معلم از دانش آموز می‌خواهد که تعداد معینی سؤالات و یا تمرینات از یک قسمت مشخص درس طرح کند و انگاه پاسخ آنها را بنویسد و به معلم بدهد. از مزایای این روش این است که از معلم وقت زیادی نمی‌گیرد و در عین حال برای دانش آموزان بسیار مفید است در ضمن جنبه بیکاری ندارد و شخصیت آنها را هم خرد نمی‌کند. برای اینکه سطح سؤالات جبرانی پایین نباشد معلم می‌تواند پس از مطالعه سؤالات تعیین کند که مثلاً سه تایی آنها خوبست و یکی دو تایش خوب نیست و باید دو سؤال دیگر طرح کنی و بیاوری. یک نکته قابل ذکر این است که حتماً باید اسامی شاگردانی را که باید سؤالات جبرانی بدهند و تعداد سؤالات تعیین شده آنها را در لیست یاد داشت نمود که بعداً فراموش نشود!

۸. وضع نکردن مقررات دست و پاگیر تا جایی که به اساس تدریس و تفهیم درس لطمه نمیزند مانند سؤال نکردن در میان درس (یعنی اینکه به شاگردان تکالیف کنیم که هیچ کس حق پرسش میان درس را ندارد) چگونه تکالیف نوشتن، چگونه تزیین نمودن دفتر، چگونه یادداشت برداشتن در سر کلاس، چند برگ بودن دفتر و از همه مهمتر تحمیل نمودن جملات راه حلها و مثالهای کلیشه ای و از پیش تعیین شده به دانش آموزان که هر نوع اوری و ابتکار را از بین میبرد. (البته مقررات ذکر شده در فوق کلی نیست و در هر درس نظر خود معلمین نافذ میباشد)

۹- پرسشهای کلاسی --- پرسشهای عمومی کلاسی که از مطالب درسی جلسه قبل و یا حداکثر دو جلسه قبل گرفته میشوند در آموزش درس به شاگردان و آشنا نمودن آنها با نوع سؤالات امتحانی بسیار موثر است و اضطراب آنها از امتحان را نیز کاهش میدهد.

در اینجا فقط به ذکر چند نکته در مورد پرسشهای کلاسی بسنده میکنیم :

الف) بهتر است زمان پرسش کوتاه باشد .

ب) شاگردان از قبل خبر داشته باشند که پرسش کلاسی دارند

ج) یا آسان باشد یا متوسط (هرگز سخت نباشد)

د) بیشتر پرسشها از مطالبی باشد که مرتبط با کتاب است .

ه) حجم درسی که پرسش از آن به عمل می آید کم باشد

و) تعداد سئوالات هر پرسش کم و تعداد کلی پرسشهای کلاسی زیاد باشد .

ز) پرسش حتما در ابتدای ساعت درس بعمل آید (تا اضطراب ناشی از آن تمام شود)

ح) اگر ممکن است پاسخ های غلط توسط خود دانش آموزان تصحیح (منظور پاسخ درست داده شود تا حواس همه جمع شود)

ط) حتما به نحوی در نمرات اصلی تاثیر داده شود (لازم است که از این مطلب دانش آموزان مطلع باشند)

۱۰. امتحانات رسمی ___ امتحان برای تعیین میزان کوشش دانش آموزان و همچنین برای تعیین میزان موفقیت معلم در تفهیم مطالب درسی برگزار می شود . یک امتحان خوب میتواند مقدار بسیار زیادی از بار آموزش را نیز به دوش بکشد .

در نظر گرفتن نکات زیر در امتحانات بسیار موثر خواهد بود :

الف) مدت زمانی را که معلم میخواهد برای رفع اشکال پس از امتحان اختصاص دهد بهتر است صرف طراحی یک امتحان دقیق و بی اشکال کند

ب) سئوالات روشن و واضح باش دوبهائی نداشته باشد یعنی دانش آموز دقیقا بداند که از او چه خواسته ایم تا دچار سردرگمی و اضطراب در جلسه امتحان نشود .

ج) توزیع سئوالات بین تمامی قسمتهای درس متعادل باشد و از قسمتهای مهم سئوالات بیشتری بیاید . در ضمن حجم درسی که از آن امتحان میگیریم کاملا برای شاگردان روشن باشد .

د) از سئوالات خود دانش آموزان نیز در امتحان با ذکر نام آنها استفاده شود (از سئوالات جبرانی و یا سئوالات جالبی که سر کلاس مطرح می شوند)

ح) تعداد سئوالات امتحان کم و بارم هر یک زیاد نباشد .

و) سئوالات به ترتیب از ساده به سخت نوشته شوند تا شاگردان روحیه خود را نیازند .

ز) تعداد سئوالات متناسب با وقت باشد . امتحان نه کوتاه برگزار شود و نه خیلی طولانی .

خ) حضور معلم در سر جلسه امتحان موجب دلگرمی دانش آموزان و گاهی اوقات موجب جلوگیری از اشتباه در فهم بعضی از سئوالات و یا اشکالات احتمالی ورقه می شود .

ط) تصحیح دقیق و سریع ورقه ها در نتیجه کار معلم بسیار موثر است و باید ورقه ها طوری تصحیح شوند که شاگردان حق اشکال گرفتن به ورقه را نداشته باشند چون این کار مضرات زیادی دارد . ضمنا بهتر است که معلم ورقه ها را شخصا تصحیح نماید چون در این صورت شناخت بسیار خوبی از سطح علمی دانش آموزان و تواناییهای فردی آنها به دست خواهد آورد . مثلا میزان دقت توانایی در جمله سازی و رساندن مطالب میزان هوش و استعداد و ابتکار و کلا نقاط ضعف و قوت تک تک دانش آموزان برای معلم روشن خواهد شد .

ی) باید امتحانات متوالی طوری طراحی شوند که شاگردان همیشه بین حالت خوف و رجائی باقی بمانند . این کار با گرفتن امتحانهای بسیار ساده و مشکل و متناوب امکان پذیر است . البته پرسشهای کلاسی هم میتوانند در این زمینه کمک شایانی بنمایند .

ك) بعضي از عوارض طرح بد سئوالات ويا بد تصحيح شدن اوراق امتحاني به طور خلاصه از اين قرار است : شلوغي بعدي
كلاسها اعتراض وتجري شاگردان اتلاف وقت براي پاسخگويي به اشكالات سلب اعتماد شاگردان از معلم و بد بيني آنها نسبت به او بد بيني
و احساس تنفر نسبت به درس احساس حق به جانب بودن و تضییع حق و از همه مهمتر خرابي امتحان كه عمومي شد حرمت نمره كم از
بين ميروند . بعد از امتحان و تصحيح اوراق بايستي بررسي دقيق انجام شود و ثمره كار مشخص گردد . مثلا چنانچه در قسمتهايي از درس
بيشتر دانش آموزان ضعيف هستند ان قسمت دوباره تكرر شود . در ضمن بايد توجه داشت كه نمره هاي امتحاني همان طور كه نمايش
دهنده چگونگي كار دانش آموزان است نشان دهند كيفيت كار معلمين نيز مي باشد .